

על הזרעות ופסילות כמדד מקצועי

ד"ר יואל זרון

הפסילות הן מדד מקצועי חשוב. הוא ייחודי לישראל, הן בשל שיטת התשלום והן בשל כמות ההזרעות באזורים השונים. המזריע אינו יכול להבחין עם הפרה/עגלה נמצאת בהריון לאחר מחזור ייחום (25-18 ימים), אולם הוא יכול להבחין אם הפרה דורשת או שיש לפסול אותה. אחוז הפסילות הנכונות הוא גבוה ועומד על 93%. כמות ההריונות שלא נפגעו בשל פסילת הפרה/עגלה, אף הם גבוהים – קרובים ל-40%. ד"ר יואל זרון המנהל המקצועי של שיאון, עושה עבורנו סדר בנושא •

הצגת נתוני הפסילות בדוחות, מתקיימת לאחר שמצד אחד נקלטים במערכת ספר העדר נתוני המזריע (אירועים המועברים מהטאבלט) ומצד השני, אירועים עוקבים אחר ההזרעות/פסילות, המגיעים מהרפתות. נתוני ההזרעה המגיעים מרישומי המזריע, מגיעים בצורה סדירה לספר העדר

הגשת הפרה למזריע היא סוגיה מקצועית ובאחריות הרפתן. הוא מגישה לאחר שהוא הבחין באירועים המצביעים על שהפרה בייחום. או בשפה אחרת: הפרה בדרישה. ישראל מובילה בעולם באחוזי השימוש של הרפתנים בעזרת טכנולוגים המאפשרים לזהות את הפרה בייחום. מעקב בעזרת חיישנים הנמצאים על הצוואר, הרגל או באוזן מאפשרים לזהות בדיוק גבוה את פעילות הפרה ובכך לעקוב אחר מחזור הייחום שלה. אירועים המונויים של טילוף, חיסון, חיה שנכנסת לסככה, משבשים את הזיהויים, אולם הם בשוליים.

מה השתנה בפסילות?

שימוש הורמונאלי לעזרה באוכלוסייה אשר לא מגלה סימני דרישה, הוא חלק מהמערך התומך בפוריות הפרות/עגלות. כאן ההבדל הגדול בין הגשת הפרה למזריע בישראל לעומת הגשתה למזריע בארה"ב. שם, עדיין בצורה גורפת, היא אחר טיפול הורמונאלי המכוון את מועד ההזרעה לזמן מתוכנן וידוע. כיום, ישנם מאמצים גדולים לשנות זאת, תוך כדי הכנסת שיטות זיהוי בעזרת חיישנים. הלחץ הציבורי של הצרכנים מטה את כולנו להמעיט במידת האפשר למינימים את השימוש ההורמונאלי החיצוני. טוב שכך, ורצוי שגם אנו נקפיד להשתמש בחומרים אלו רק לאוכלוסייה הזקוקה לכך: פרות בעלות שחלות "חלקות", פרות שאינן מגלות סימני ייחום במספר ימים נקוב אחר ההמלטה (סוגיה השונה בין העונות ובין המשקים) וקשות ההתעברות.

בשנת 2000 התפרסם בירחון ה-Theriogenology מאמר בנושא הפסילות והזרעת הפרה בייחום - IMPORTANCE OF INSEMINATING ONLY COWS IN ESTRUS. המאמר היה בשיתוף פעולה של ד"ר חיים שטורמן ז"ל עם פרופ. רוברט פוט ז"ל, שחקר את הנושא בעדרים אמריקאים באזור איטקה, ניו-יורק (אוניברסיטת קורנל). זו הפעם הראשונה שפורסמו נתונים מדעיים בנושא הפסילות ומאז והלאה, בישראל פוסלים פרות כחלק מעבודתו המקצועית של המזריע. האם השתנה משהו בפסילות ב-20 שנים האחרונות? ניתן להבחין שאחוז הפסילות ירד בין 5-6 נקודות האחוז בין 1996 ל-2017. % הנכונות, ו-% ההרות גם במגמת ירידה.

טבלה 1 אחוזי הפסילות, נכונות והרות בשנים 1996 וב-2017

שנה	עגלות/פרות	כמות פסילות	% הפסילות	% נכונות	% הרות**
1996*	עגלות	9,455	20	96.4	50.2
	פרות	24,925	15	93.3	39.6
	סה"כ	34,380	16	94.3	43.1
2017 (אפריל 17 עד מרץ 18)	עגלות	13,496	14.5	93.2	46.3
	פרות	33,786	10.3	92.9	34.4
	סה"כ	47,282	11.2	93.0	38.3

* נתונים מהמאמר של שטורמן וחוב' - פרסום בשנת 2000, Theriogenology
 ** אחוז ההרות שאובחנו על ידי הוטרנרים לאחר הפסילות שנותחו

רוזנפלד - עבודות מסגרות מבנים לחקלאות ולתעשייה - בנייה ואחזקה

יפתח: 054-5997311 | מייל: rozenfeld10@gmail.com
 משרד: 077-6260585 | כתובת למשלוח דואר: ת.ד. 183 כפר ורבורג

2. קיים דיווח על מתן PG (מהרפת או מהמזריע) – הפסילות לא תנותחנה. זאת משום שפסילה שאחריה פסילה נוספת או הזרעה עם קוד זרמה 1-3 (אחרי PG) לא ינותחו. כלומר, להשלמת התמונה הכוללת, והבנת הפעולות המתבצעות, רצוי שהדיווחים יגיעו משתי המקורות – מהמזריע ומהרפת בצורה שמאמתת את האירוע בשטח. מתן קודים נכונים לאירועים המתרחשים ברפת, הן על ידי המזריע והן על ידי הרפתן/ית מאפשרים דיוק טוב יותר בניטוח הפסילות.

קודי מזריע

לקודים אין שום השפעה על פסילה נכונה, שגויה או פסילה בספק. הפסילה תנותח או לא תנותח בהתאם לסיבות שנקבעו בספר העדר, ולקוד הפסילה אין שום השפעה על כך.

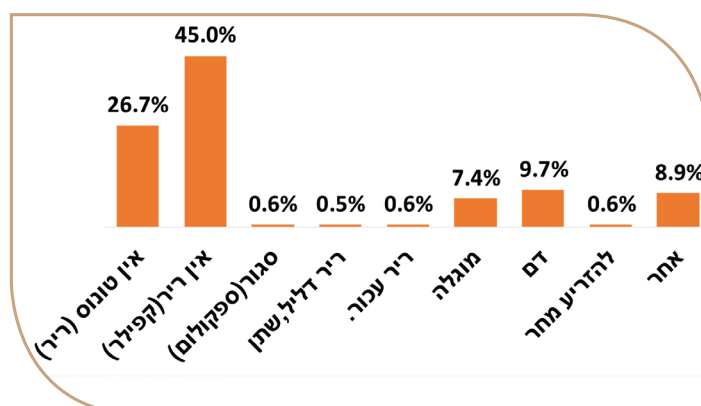
טבלה 2 קודים לפסילות

1	אין טונוס
2	אין ריר (קפילר)
3	סגור (ספקולום)
4	ריר דליל, שתן
5	ריר עכור
6	מוגלה
7	דם
8	להזריע מחר
9	אחר

מספר דברים השתנו ב-20 השנים האחרונות. בתחילת התקופה, הפסילות על בסיס הטונוס או צוואר הרחם הסגור (נבדק באותם הימים בעזרת הספקולום) היו השכיחות ביותר. כמובן שסיבות ה- "מוגלה", "דם" היו בהתאם לאירועים הוטרנריים ומדיניות ההזרעות בסופי השבוע וחגים. קודים לכל פעולה, מתארים את הסיבות האמיתיות לפסילות ואילו קוד "אחר" יכול לתאר סיבה שלא מצוינת בטבלת הקודים. כיום, בדיקת הריר היא הנפוצה ביותר ומכאן ששכיחות השימוש בה, הוא המשמעותי ביותר (אזור 1). כ-10% מכלל הפרות נפסלות ב-"דם". ראוי לציין של - "ריר עכור" ו-"דם" יש גם קודי הזרעה. כלומר, המזריע מחליט להזריע או לפסול באותם התיאורים: "דם" או "ריר עכור". שני מושגים אלו הם סובייקטיביים. "דם שחור" הוא פסילה וודאית של כלל המזריעים.

סיכום

הפסילות הן מדד מקצועי חשוב. הוא ייחודי לישראל, הן בשל שיטת התשלום והן בשל כמות ההזרעות באזורים השונים. המזריע אינו יכול להבחין עם הפרה/עגלה נמצאת בהריון לאחר מחזור ייחום (25-18 ימים), אולם הוא יכול להבחין עם הפרה דורשת או שיש לפסול אותה. אחוז הפסילות הנכונות הוא גבוה ועומד על 93%. כמות ההריונות שלא נפגעו בשל פסילת הפרה/עגלה, אף הם גבוהים – קרובים ל-40%. ההפרשים הגבוהים בין אחוזי הפסילה הכלליים לפסילות המנותחות, נובע בעיקר מאי דיווח של אירועים העוקבים להזרעה וכן בשל "מוגלה", "ריר עכור", טיפולי רופא או מתן טיפול הורמונאלי (PG ו-Ovsynch). שימוש בקוד פסילה 9 (אחר) אינו משפיע על ניתוח הפסילה. ▲

איור 1: סיבות הפסילה, לפי השימוש, במזריעים שונים

הסיבות לירידה ב-% הפסילות:

1. דיוק רב יותר בשימוש מערכות החיישנים המתריעים על הייחום, בין שתי התקופות
 2. הדרכה טובה יותר בהגשת הפרה למזריע (קורסים, מדריכים)
 3. אחוז גבוה של מזריעים צעירים שנכנסו בשנתיים האחרונות למערכת ההזרעה ושעדיין לא פוסלים באחוזים הממוצעים של החברה (משפיע גם על אחוז הפסילות הנכונות ואחוז ההרות)
- הפסילות מגיעות לאחר הרגשה ידנית של טונוס הרחם ומצב הריר המופרש, או אירועים נוספים של מוגלה, דם (טבלה 2). הפסילה, בניגוד להזרעה, צורכת זמן וניסיון רב יותר כדי להגיע למדד מקצועי ומהימן. עיקר הדגשים להעשרה של המזריע הצעיר, הם באבחנות ובהחלטות לפסילת הפרות הלא דורשות. מספר הימים לאחר ההזרעה הקודמת מצביעים על מחזוריותה של הפרה והם חלק משיקולי המזריע להזרעה. אולם, יש לחזור ולהדגיש, כי פרה שהוגשה להזרעה, במספר ימים המתאימים למחזור או במספר ימים קטנים או גדולים מהמחזור, היא לאחר שהרפתן זיהה שהפרה דורשת, וזו אחריותו. מכאן שהמזריע מתייחס לפרה, בראש וראשונה, כמוכנה להזרעה. רק לאחר מכלול שיקולים המפורטים בקודים השונים, המזריע במידת הצורך, מחליט על פסילה. הצגת נתוני הפסילות בדוחות, מתקיימת לאחר שמצד אחד נקלטים במערכת ספר העדר נתוני המזריע (אירועים המועברים מהטאבלט) ומצד השני, אירועים עוקבים אחר ההזרעות/פסילות, המגיעים מהרפתות. נתוני ההזרעה המגיעים מרישומי המזריע, מגיעים בצורה סדירה לספר העדר. הנתונים העוקבים של הריונות, הפלות, יציאות, לא תמיד מגיעים בצורה סדירה ומכאן הירידה הגדולה בין כמות הפסילות הכללית לכמות הפסילות המנותחת. לראיה, בשנת 2017 דווחו על ידי המזריעים 47,282 אירועי פסילה שונים בכל השלוחות. אולם רק 29,424 אירועי פסילה נותחו במדדי הפוריות = 62.2% בלבד.

דוגמא מהשטח וצורת הניתוח שלה

פרה שנפסלת ב-1 לחודש, מוגשת ע"י המשק לרופא ומקבלת PG ב-6 לחודש, נפסלת פעם נוספת ב-9 לחודש, מקבלת PG נוסף ב-18 לחודש ומוזרעת ב-21 לחודש. מורכב..... מסובך... אולם מתרחש מידי פעם. מה גורלם בדו"ח? שתי אפשרויות: 1. בשני המועדים לא היה דיווח לספר העדר על מתן PG, מהרפת או מהמזריע – שתי הפסילות נכונות. זאת משום שהפרש הימים בין הפסילה השנייה להזרעה הוא בין 4-18 ימים. כשמדובר בפסילות ללא אירועים ביניהם, גורל הראשונה כגורל האחרונה.